

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क नियम, २०११ मधील कलम १२ तसेच, महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहायित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२ मधील कलम-१४ च्या तरतुदीनुसार श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचलित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर (इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांची मान्यता काढून घेणेबाबत....

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय, क्रमांक:-डिओएस-१९२५/प्र.क्र.४७३/एसएम-२

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय (विस्तार),
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई-४०००३२.

दिनांक- १३ डिसेंबर, २०२५

- संदर्भ:-१) महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहायित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२
२) शासन परिपत्रक, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रं. आरटीई-२०१३/प्र.क्र.११४/
प्राशि-१, दि.१८/०४/२०१३
३) शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जि.प.पालघर यांचे पत्र जा.क्र.पाजिप/ शिक्षण/ प्राथ./
आस्था/वशी-१९४९/२०२५/१६८८/, दि.२०.११.२०२५
४) विभागीय शिक्षण उपसंचालक, मुंबई यांचे पत्र जा.क्र.शिउंस/एसएम-२/मान्यता
काढणे/प्र.क्र.४/२०२५/१९३१४५०, दि.२५.११.२०२५.
५) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र
क्र.शिसंमा/हनुमंत.रद्द/२०२५/एसएम-२/१५८३३५१, दि.०५.१२.२०२५.

प्रस्तावना :-

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मधील तरतुदीनुसार विहित केलेली मानके व प्रमाणके यांची पूर्तता करीत नसल्याने तसेच विद्यार्थ्यांच्या हिताला बाधा पोहविणारी कृती केल्याने, महाराष्ट्र बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क नियम, २०११ मधील कलम-१२ तसेच, महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहायित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२ मधील कलम-१४ च्या तरतुदीनुसार श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचलित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर (इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांची मान्यता रद्द करण्याबाबतचा प्रस्ताव शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी संदर्भाधिन क्र.(५) येथील पत्रान्वये शासनास सादर करण्यात आला आहे. सदर प्रस्तावास अनुसरुन श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचलित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर

(इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांची मान्यता रद्द करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

शाळा मान्यता रद्द करण्याच्या कार्यवाहीबाबत सविस्तर सूचना संदर्भ क्र.(२) येथील शासन परिपत्रकानुसार देण्यात आल्या आहेत. तसेच संदर्भ क्र.(१) येथील महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहायित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२ मधील कलम-१४ मध्ये विहित निकषांचे पालन न केल्यास शाळेची मान्यता काढून घेण्यासंदर्भात तरतूद करण्यात आली आहे.

२. सदर परिपत्रकातील तरतुदीनुसार श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचलित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर (इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांबाबत चौकशी करून, चौकशी समितीने दि.१७.११.२०२५ अन्वये अहवाल सादर केला आहे. तसेच, विभागीय शिक्षण उपसंचालक, मुंबई यांनी दि.२५.११.२०२५ च्या पत्रान्वये सदर संस्थेच्या दोन्ही शाळांची मान्यता काढून घेण्याची शिफारस केली होती. त्यास अनुसरून, शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी दि.०४.१२.२०२५ रोजी सुनावणी आयोजित करून सर्व संबंधितांना त्यांचे म्हणणे मांडण्याची संधी देऊन सुनावणी अंती सदर संस्थेच्या दोन्ही शाळांची मान्यता काढून घेण्याची शिफारस केली आहे.

३. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनी या प्रकरणी संदर्भ क्र. (५) येथील पत्रान्वये सादर करण्यात आलेली कागदपत्रे पाहता, श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचलित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर (इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांच्या बाबतीत खालीलप्रमाणे वस्तुस्थिती निर्दर्शनास आलेली आहे :-

अ) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मधील कलम-१७ अन्वये, विद्यार्थ्यांना शारीरिक व मानसिक शिक्षा करण्यास प्रतिबंध करण्यात आलेला असताना देखील शाळेतील शिक्षिकेने विद्यार्थ्यांना शारीरिक शिक्षा दिली. त्यामुळे एका विद्यार्थिनीचे निधन झाले आहे.

ब) या दोन्ही शाळांमध्ये शिकवित असलेल्या काही शिक्षकांच्या शैक्षणिक अर्हता व व्यावसायिक पात्रता निकषाप्रमाणे दिसून आल्या नाहीत. त्यामुळे या शाळांचा शैक्षणिक दर्जा खालच्या दर्जाचा असल्याचे व परिणामी विद्यार्थ्यांच्या विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक हक्कास बाधा पोहचत आहे.

क) या दोन्ही शाळांनी बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ नुसार भौतिक सुविधेची पूर्तता तसेच, विद्यार्थी सुरक्षेबाबत उपाययोजना केली नसल्याने शाळेस नोटीस देण्यात आलेली आहे.

ड) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम-२००९ नुसार या दोन्ही शाळांनी “नमुना-२” प्रमाणपत्र घेतलेले नाही.

इ) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम-२००९ मधील तरतुदीनुसार भौतिक सुविधेची पूर्तता करण्यात आलेली नाही. संस्थेकडे तसेच दोन्ही शाळांकडे जागेबाबत तसेच,

शाळांच्या बांधकाम परवानगीबाबत कोणतीही कागदपत्रे उपलब्ध नाहीत. कागदपत्रांच्या अनुपलब्धतेवरून शाळांचे बांधकाम अनाधिकृत असल्याचे दिसून येते.

ई) दोन्ही शाळांमध्ये इ. ९ वी व इ. १० वीचे वर्ग अनाधिकृतरित्या चालविण्यात येत असून या वर्गाना शासन मान्यता घेण्यात आलेली नाही.

उ) राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांनुसार शाळांमध्ये सखी-सावित्री समिती, माता पालक संघ इ. आवश्यक समित्या स्थापन करण्यात आलेल्या नाहीत.

याबाबी विचारात घेता, संबंधित संस्थेद्वारे चालविण्यात येत असलेल्या दोन्ही शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या हिताला बाधा पोहचविणे, दर्जाहिन शैक्षणिक गुणवत्ता असल्याचे तसेच, राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या निर्देशांचे पालन केलेले नाही, अशा बाबी स्पष्ट दिसून येत आहेत.

४. त्यामुळे महाराष्ट्र बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क नियम, २०११ मधील नियम क्र. १२(२) आणि महाराष्ट्र स्वयंअर्थसहाय्यित शाळा (स्थापना व विनियमन) अधिनियम, २०१२ मधील कलम-१४ मध्ये नमूद केलेली तरतूद विचारात घेऊन श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई संचालित श्री. हनुमंत विद्यामंदिर शाळा, कुवरापाडा, सातिवली, पूर्व केंद्र वालिव, ता. वसई जि. पालघर (इंग्रजी माध्यम) व (हिंदी माध्यम) या दोन्ही शाळांची मान्यता शैक्षणिक वर्ष २०२५-२६ अखेर या आदेशान्वये काढून घेण्यात येत आहे. सदर शाळेतील विद्यार्थ्यांचे विहित नियम व निकषांनुसार नजीकच्या शाळेत समायोजन करण्यात यावे. कोणत्याही परिस्थितीत या शाळेतील विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान होऊ नये, याबाबत आवश्यक ती खबरदारी घेण्यात यावी.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०२५१२१३१८२२०७२७२१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(प्रमोद कदम)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत: माहिती व आवश्यक त्या कार्यवाहीस्तव अग्रेषित,

- १) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २) प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- ३) शिक्षण संचालक (माध्यकिम व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ४) शिक्षण संचालक (माध्यकिम व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ५) विभागीय शिक्षण उपसंचालक, मुंबई विभाग, मुंबई
- ६) शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जि.प.पालघर
- ७) अध्यक्ष/सचिव, श्रीमती मनरादेवी एज्युकेशन संस्था, आझादवाडी, दामुनगर, कांदिवली (पूर्व), मुंबई